

Finanční analytický úřad

✉: pošt. přihrádka 675, Jindřišská 14, 111 21 Praha 1, dat. schránka: egi8zyh
☎: +420 257 044 501; fax: +420 257 044 502

Č. j.: FAU-19234/2021/03
Právní stav ke dni: 1. ledna 2021

METODICKÝ POKYN č. 9 **Finančního analytického úřadu** ze dne 26. února 2021

určený úvěrovým a finančním institucím¹ **KONTROLA KLIENTA**

Obsah

Část první – Úvodní ustanovení	2
I. Úvod	2
II. Právní úprava kontroly klienta	3
III. Význam pojmů	3
Část druhá – Kontrola klienta obecně	4
I. Co představuje kontrola klienta, proč se provádí a kdy se uplatní?	4
II. Princip poznej svého klienta (KYC).....	9
III. Kontrola klienta ve vztahu k hodnocení rizik ML/TF.....	14
1. Rizikové faktory	14
2. Hodnocení rizik	16
3. Kategorizace klientů podle rizikového profilu	17
IV. Typy a způsoby kontroly klienta	18
1. Standardní kontrola klienta (§ 9 AML zákona).....	18
2. Zesílená kontrola klienta (§ 9a AML zákona).....	20
3. Zjednodušená kontrola klienta (§ 13 AML zákona).....	20
V. Průběžné sledování (monitoring) obchodního vztahu	20

¹ Povinné osoby podle § 2 odst. 1 písm. a) a b), resp. odst. 2 písm. a) a b) zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.

VI. Další opatření a povinnosti související s kontrolou klienta.....	21
1. Aktualizace informací o klientovi	21
2. Neuskutečnění obchodu povinnou osobou	22
3. Uchovávání informací a údajů získaných při kontrole klienta	23
Část třetí – Zesílená kontrola klienta.....	25
I. Obecně.....	25
II. Kdy ji aplikovat	25
III. Opatření zesílené kontroly klienta.....	27
Část čtvrtá – Zjednodušená kontrola klienta	28
I. Obecně.....	28
II. Kdy ji lze aplikovat	29
III. Kdy ji nelze aplikovat.....	30
Část pátá – Závěrečná ustanovení	30

Část první – Úvodní ustanovení

I. Úvod

Nepochybně nejvýznamnější opatření v procesu boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti (neboli praní špinavých peněz) a financování terorismu představují **opatření kontroly klienta**. Tento nástroj – anglicky označovaný „Customer Due Diligence (CDD)“ – je aplikován povinnými osobami vůči jejich klientům a vůči některým osobám spojeným s klienty, a to s cílem získat dostatečné informace k zajištění prevence a případné detekce praní špinavých peněz nebo financování terorismu.

Cílem tohoto metodického pokynu Finančního analytického úřadu (dále jen „FAÚ“) je více přiblížit povinným osobám z finančního sektoru výklad kontroly klienta a v souladu s rizikově orientovaným přístupem (RBA) zefektivnit její aplikaci v praxi tak, aby byla v této oblasti přijata opatření, která budou účinně snižovat rizika praní špinavých peněz a financování terorismu a přitom nebudou povinné osoby nepřiměřeně zatěžovat.

Při provádění opatření kontroly klienta musí úvěrové a finanční instituce plnit povinnosti stanovené v zákoně č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „AML zákon“). Úvěrové a finanční instituce, na které se vztahuje vyhláška České národní banky č. 67/2018 Sb., o některých požadavcích na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (dále jen „AML vyhláška“),² musí rovněž plnit povinnosti stanovené v AML vyhlášce. Tento metodický pokyn ovšem nepodává ucelený výklad obou právních předpisů, ale věnuje se pouze vybraným oblastem. Povinné osoby by jej proto neměly používat jako jediný zdroj informací a vždy by měly zároveň vycházet i z dalších ustanovení těchto právních předpisů.³

² Přehled těchto úvěrových a finančních institucí uvádí následující pasáž tohoto metodického pokynu.

³ Užitečným zdrojem informací pro povinné osoby jsou mimo jiné zahraniční metodické materiály, např. Basilejským výborem vytvořený materiál *Sound management of risks related to money laundering and financing of terrorism: revisions to supervisory cooperation*, dostupný na <https://www.bis.org/bcbs/publ/d505.htm>. Na další materiály se odkazuje na jiných místech tohoto metodického pokynu.

II. Právní úprava kontroly klienta

S ohledem na různý rozsah kontroly klienta a její provázanost na všechna další AML/CFT opatření včetně hodnocení rizik je její právní úprava v AML zákoně poměrně rozsáhlá.

AML zákon upravuje obecně kontrolu klienta, povinnosti s ní spojené a podmínky jejího převzetí v následujících ustanoveních: § 9, § 11 odst. 1 až 6, 9 a 10, § 12. Zesílená kontrola klienta je upravena v § 9a AML zákona a zjednodušená kontrola klienta v § 13 AML zákona. Výjimky z povinnosti provést kontrolu klienta stanoví § 13a AML zákona.

Kontrolu klienta upravuje též AML vyhláška. Právně závazná není pro každou úvěrovou nebo finanční instituci, nýbrž pouze pro tu, která současně splňuje všechny tři následující podmínky (§ 2 odst. 1 AML vyhlášky):

- 1) patří mezi povinné osoby podle § 2 odst. 1 písm. a) a písm. b) bodů 1 až 8 a 10 a odst. 2 písm. a) a b) AML zákona,
- 2) podléhá dohledu České národní banky podle § 44 zákona o České národní bance (č. 6/1993 Sb.) a
- 3) podléhá povinnosti písemně vypracovat systém vnitřních zásad podle § 21 AML zákona.

Pravidla související s kontrolou klienta obsahují především § 6 až 12 AML vyhlášky.

III. Význam pojmů

Pro lepší pochopení a výklad problematiky je vhodné upřesnit význam některých pojmů, se kterými tento metodický pokyn pracuje:

- **AML/CFT** – anglická zkratka pro „anti-money laundering / countering the financing of terrorism“, tj. boj proti praní špinavých peněz (neboli legalizaci výnosů z trestné činnosti) a financování terorismu.
- **Riziko ML/TF** – představuje riziko praní špinavých peněz nebo financování terorismu, z anglické zkratky pro „money laundering / terrorism financing“.
- **Dohledový benchmark ČNB** – Dohledový benchmark České národní banky č. 2/2018 k požadavkům na vybrané postupy pro provádění mezinárodních sankcí, dostupný na: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financni-trh/.galleries/vykon_dohledu/dohledove_benchmarky/download/dohledovy_benchmark_2018_02.pdf.
- **Metodický pokyn FAÚ č. 1** – Metodický pokyn FAÚ č. 1 k uplatňování mezinárodních sankcí zejména v souvislosti s financováním terorismu, dostupný na: <https://www.financnianalytickyurad.cz/pravni-predpisy.html>.
- **Metodický pokyn FAÚ č. 3** – Metodický pokyn FAÚ č. 3 o zjišťování skutečného majitele,⁴ dostupný na: <https://www.financnianalytickyurad.cz/pravni-predpisy.html>.
- **Metodický pokyn FAÚ č. 7** – Metodický pokyn FAÚ č. 7 o opatřeních vůči politicky exponovaným osobám, dostupný na: <https://www.financnianalytickyurad.cz/pravni-predpisy.html>.

⁴ Tento metodický pokyn bude v nejbližší době (1. čtvrtletí 2021) aktualizován.

- **Metodický pokyn FAÚ č. 8** – Metodický pokyn FAÚ č. 8 o kopírování průkazů totožnosti pro účely AML zákona, dostupný na: <https://www.financnianalytickyyurad.cz/pravni-predpisy.html>.
- **Národní hodnocení rizik (NRA)** – zpráva, jejímž obsahem je hodnocení rizik ML/TF na úrovni České republiky, a provádění opatření ke zmírňování těchto rizik, dostupná na: <https://www.financnianalytickyyurad.cz/hodnoceni-rizik/narodni-hodnoceni-rizik.html>.
- **Obchod** – podle kontextu buď jednorázový obchod mimo obchodní vztah (definovaný v § 4 odst. 1 AML zákona), anebo dílčí transakce v rámci obchodního vztahu.
- **Obchodní vztah** – smluvní vztah definovaný v § 4 odst. 2 a § 54 odst. 7 AML zákona.
- **PEP** – anglická zkratka pro „politically exposed person“, tj. politicky exponovaná osoba ve smyslu § 4 odst. 5 AML zákona.
- **Princip KYC** – anglická zkratka pro princip „know your customer/client“, tj. princip poznej svého klienta.
- **Rizikově orientovaný přístup (RBA)** – v anglickém jazyce „risk based approach“, tj. rizikově vážený přístup, je přístup, který umožňuje povinné osobě přiměřeně alokovat zdroje při efektivním řízení rizik ML/TF.
- **Rizikový profil klienta** – míra rizika ML/TF, kterou povinná osoba přiřadí danému klientovi.
- **Usazení** (ve spojení „osoba usazená“) – země původu podle § 3 odst. 1 písm. b) AML vyhlášky.⁵
- **Účel AML zákona** – zabránění zneužívání finančního systému k legalizaci výnosů z trestné činnosti a k financování terorismu a vytvoření podmínek pro odhalování takového jednání (plyne z § 1 AML zákona).
- **Vysoce riziková třetí země** – země se strategickými nedostatky v oblasti AML/CFT, která je hrozbou pro mezinárodní finanční systém (blíže viz část druhá, bod III. tohoto metodického pokynu).

Část druhá – Kontrola klienta obecně

I. Co představuje kontrola klienta, proč se provádí a kdy se uplatní?

Co představuje kontrola klienta a proč se provádí?

Kontrolou klienta se rozumí souhrn úkonů, jejichž účelem je naplnění principu poznej svého klienta (KYC). Na základě správně provedené kontroly klienta povinná osoba chápe riziko ML/TF, které její klient představuje. Díky tomu může včas podniknout kroky, které jí umožní rozpoznat podezřelé obchody, a zabránit tak tomu, aby byla zneužita k nelegální činnosti. Povinná osoba by kontrolu měla provádět nejen z etických důvodů, z důvodu ochrany své

⁵ Jak vyplývá z důvodové zprávy k § 9 odst. 1 písm. a) bodu 3 AML zákona ve znění zákona č. 527/2020 Sb., pojem „osoba usazená“ lze pro účely AML zákona zaměnit s pojmem „země původu“ vymezeným v AML vyhlášce. Tento výklad tudíž neplatí pouze pro úvěrové a finanční instituce, na které se vztahuje AML vyhláška, ale též pro všechny ostatní povinné osoby.

reputace a ochrany finančního systému před rizikem ML/TF, ale zvláště z důvodu, že její neprovedení nebo nesprávné provedení představuje porušení zákona a může mít správněprávní⁶ či trestněprávní⁷ důsledky, jakož i následky v podobě povinnosti náhrady škody obětem zdrojové trestné činnosti⁸.

V obecné rovině probíhá kontrola klienta následovně:

- Dříve než s ní povinná osoba může započít, musí projít procesem hodnocení rizik podle § 21a AML zákona, na jehož základě určí rizika ML/TF, která typově představují její klienti (čili typově stanoví jejich rizikové profily), produkty a služby, jež poskytuje, a distribuční kanály a technologie, které používá.
- Na začátku kontroly povinná osoba musí, v souladu s principem KYC, získat dostatek informací o klientovi, aby s jistotou věděla, kdo jejím klientem je, a byla schopná stanovit jeho rizikový profil (v této úvodní fázi lze hovořit o kontrole v širším smyslu). Zejména v této fázi je kontrola úzce spjata s povinností identifikace klienta, jenž se uplatní za podmínek podle § 7 AML zákona a v rozsahu podle § 8 AML zákona. V praxi oba instituty mnohdy splývají v jeden proces (např. dotazníky, jejichž pomocí povinné osoby získávají od klientů informace, se běžně tážou jak na informace, které má povinná osoba zjišťovat v rámci identifikace, tak na informace náležející do kontroly klienta).⁹ Mnoho informací, které povinná osoba musí získat k naplnění principu KYC, shromažďuje jako součást provádění identifikace. Oba instituty jsou však na sobě zároveň nezávislé, jelikož za určitých podmínek musí povinná osoba provést identifikaci klienta, nikoli však jeho kontrolu. Proto tento metodický pokyn o identifikaci klienta blíže nepojednává. Na některých místech se jí ovšem úzce dotýká; ostatně identifikace a kontrola klienta jsou v AML zákoně upraveny na řadě stejných míst (srov. § 9a či § 11 až 13a).
- Posléze v souladu se stanoveným rizikovým profilem klienta, rizikovostí daného produktu či služby a použitého distribučního kanálu a technologie a v souladu se zákonnými podmínkami příslušného typu kontroly (zjednodušená, standardní, zesílená) povinná osoba provede samotnou kontrolu klienta (kontrola v širším smyslu).

Hloubka kontroly klienta je determinována rizikově orientovaným přístupem (RBA). Jak stanoví § 9 odst. 3 AML zákona, povinná osoba ji provádí v rozsahu potřebném k posouzení rizika ML/TF v závislosti na typu klienta, obchodního vztahu, produktu nebo obchodu. Čím je riziko vyšší, tím více relevantních informací musí povinná osoba získat, tím více detailní musí tyto informace být a tím důvěryhodnější musí být zdroje, které potvrzují pravdivost a úplnost těchto informací. Jinými slovy, čím vyšší je rizikový profil nebo kombinace rizikových faktorů, tím hlubší musí kontrola být, a naopak.

V praxi FAÚ se jako problematická ukazují čestná prohlášení a jiné formy prostého nepodloženého tvrzení klienta (např. ústní prohlášení, zaškrtnutí políčka v aplikaci, vyplnění údaje do KYC dotazníku; dále jen „čestné prohlášení“). Proto FAÚ povinným

⁶ Srov. přestupek nesplnění povinností při identifikaci a kontrole klienta dle § 44 AML zákona.

⁷ Srov. trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti dle § 217 trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.), za který mohou být trestně odpovědné též právnické osoby.

⁸ Srov. § 2910 občanského zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.).

⁹ Identifikace a kontrola klienta se proto v terminologii práva Evropské unie společně označují jako hloubková kontrola klienta.

osobám doporučuje, aby k nim jako k jedinému zdroji o pravdivosti a úplnosti informací přistupovaly velmi obezřetně a aby je v maximální míře doplňovaly o další, důvěryhodnější zdroje. Zda se povinná osoba rozhodne čestná prohlášení využívat jako jediný zdroj v případě nízkého či dokonce středního rizika¹⁰ (samozřejmě pouze pokud nemá pochybnosti o jejich pravdivosti), záleží na individuálních okolnostech. Kdežto v případě vysokého rizika je tento postup nepřijatelný a povinná osoba musí vyjít z dokladů, které jsou více důvěryhodné a ověřitelné a podpoří pravdivost čestného prohlášení (např. daňová přiznání, faktury, smlouvy či výroční zprávy).

Dále FAÚ doporučuje, aby si povinné osoby pořizovaly kopie čestných prohlášení, stejně jako všech ostatních dokumentů předkládaných klientem v rámci kontroly, a nespokojily se pouze se zaznamenáním příslušných informací do svých informačních systémů. Kopírováním dokumentů se přitom rozumí nejen pořizování jejich kopií v listinné (fyzické) podobě, ale také jejich skenování, tedy pořizování kopií v elektronické podobě.¹¹ Pokud tedy povinná osoba obdrží od klienta dokument v listinné podobě, nemusí vytvářet jeho listinnou kopii, protože postačí, když jej naskenuje.

Je samozřejmě velmi efektivní příslušné informace z daného dokumentu zaznamenat do informačních systémů, aby s nimi mohla povinná osoba dále pracovat – a FAÚ tento postup vítá –, ale zároveň je žádoucí, aby současně pořídila kopii (listinnou nebo elektronickou). V souladu s RBA by se přitom měla zaměřit především na rizikové případy.

K pořizování kopií povinné osoby opravňuje § 9 odst. 8 AML zákona.¹²

Znamená to, že RBA omezuje rozsah kontroly klienta ze dvou směrů. Určuje její spodní rozsah, protože povinná osoba ji vždy musí provést přinejmenším tak, aby nejprve mohla spolehlivě určit rizikovost celého případu a aby posléze v závislosti na rizikovosti provedla přiměřená opatření kontroly. A určuje také její horní rozsah: v případech s nízkým rizikem povinná osoba nemusí provádět detailní, časově i jinak náročnou kontrolu. Své zdroje tak může efektivně alokovat především na případy, které představují větší riziko ML/TF; naopak na případy s menším rizikem ML/TF může věnovat méně zdrojů.

Povinná osoba by si tudíž vždy měla klást alespoň tyto základní otázky:

Mám o klientovi a obchodu dostatek informací na to, abych mohla stanovit rizikový profil? Stanovila jsem ho? Jaká opatření kontroly klienta musím provést na základě AML zákona a stanoveného rizikového profilu (tj. jaký zákonný typ kontroly smím nebo musím použít)?

¹⁰ Nízkým rizikem se rozumí případy, které splňují podmínky pro provedení zjednodušené identifikace a kontroly klienta podle § 13 AML zákona (bližší viz část čtvrtá tohoto metodického pokynu). To ovšem neznamená, že povinná osoba nutně musí zjednodušenou identifikaci a kontrolu klienta využít – jsou-li splněny zákonné podmínky pro její provedení, pak se může povinná osoba rozhodnout, zda ji využije, či nikoli. Středním rizikem se rozumí případy, kdy se uplatní standardní kontrola podle § 9 AML zákona. Vysokým rizikem se rozumí případy podle § 9a odst. 1 či 2 AML zákona anebo § 9 odst. 1, 3 či 4 AML vyhlášky. Povinná osoba si samozřejmě může stanovit libovolné množství vlastních rizikových profilů.

¹¹ To lze dovést z účelu AML zákona (vyjádřeného v jeho § 1): pro odhalování trestné činnosti a legalizace výnosů z ní není podstatné, jaké je podoba kopie; stěžejní je naopak její kvalita, neboť může sloužit jako důkaz při šetření podezřelého obchodu ze strany FAÚ či v navazujícím trestním řízení. Velký přínos pořizování kopií ještě před tím, než si je FAÚ od povinné osoby vyžádá, spočívá v tom, že při úvodní kontrole je klient motivován s povinnou osobou spolupracovat, jinak mu nebude poskytnuta kýžená služba (např. zřízení účtu). Je tak pravděpodobnější, že jí dokumenty sám poskytne. Kdežto ex post jsou již dokumenty mnohdy nedostupné (např. právnická osoba ukončí činnost a bílí koně odcestují do zahraničí) a klient nemá motivaci s povinnou osobou spolupracovat.

¹² Ke kopírování průkazů totožnosti pro účely AML zákona viz Metodický pokyn FAÚ č. 8.

Provedla jsem všechna tato opatření? Mám všechny získané informace podložené dostatečně důvěryhodnými (v závislosti na rizikovém profilu) zdroji? Mám dostatek informací k tomu, abych včas vyhodnotila, zda se nejedná o podezřelý obchod ve smyslu § 6 AML zákona? Jestliže jsem dospěla k závěru, že se jedná o podezřelý obchod, učinila jsem kroky požadované zákonem?

Kontrola klienta není statická, naopak jde o dynamický proces. Nestací, když v rámci tohoto procesu povinná osoba získá informace a provede příslušná opatření na počátku spolupráce s klientem (tedy před vznikem obchodního vztahu nebo před uskutečněním obchodu mimo obchodní vztah). Informace totiž musí udržovat aktuální v průběhu celého obchodního vztahu a obchodní vztah musí průběžně sledovat (blíže viz bod V. a bod VI., kap. 2 této části metodického pokynu).

Je třeba si uvědomit, že zákonodárce ponechal povinným osobám při provádění kontroly klienta značnou svobodu. Ustanovení AML zákona a AML vyhlášky sice určují minimální rozsah kontroly, kterou musí povinná osoba provést, a dávají povinné osobě základní nástroje, které k tomu může nebo musí použít, ale povinná osoba může jít nad rámec tohoto minimálního požadovaného standardu, a měla by tak učinit, kdykoli to vyplývá z RBA. Řada ustanovení je navíc záměrně vágní, aby povinná osoba mohla způsob a rozsah provádění kontroly přizpůsobit **individuálním okolnostem své činnosti a každého jednotlivého případu**. Na to je třeba pamatovat i při čtení tohoto metodického pokynu. Z této svobody ale zároveň plyne odpovědnost povinné osoby: své vnitřní postupy pro provádění kontroly klienta musí nastavit tak, aby kontrolu vždy prováděla přiměřeně riziku ML/TF, a musí být připravena prokázat kontrolním orgánům, že takto kontrolu klienta v každém jednotlivém případě skutečně provedla (§ 9 odst. 3 AML zákona).

Kdy se kontrola klienta uplatní?

Úvěrové a finanční instituce musí kontrolu klienta provádět (§ 9 odst. 1 AML zákona):

- 1) **Před uskutečněním jednorázového obchodu mimo obchodní vztah** (dle § 4 odst. 1 AML zákona), a to nejpozději tehdy, kdy je zřejmé, že **hodnota tohoto obchodu překročí částku 1 000 EUR**, a zároveň nastane alespoň jedna z následujících podmínek:
 - i. Je zřejmé, že tento obchod **dosáhne hodnoty minimálně 15 000 EUR**.
 - ii. Tento obchod je uskutečňován **s PEP** (blíže viz Metodický pokyn FAÚ č. 7).
 - iii. Tento obchod je uskutečňován **s osobou usazenou ve vysoce rizikové třetí zemi**.
 - iv. Tento obchod je uskutečňován **s osobou identifikovanou na dálku** (postupem podle § 11 odst. 7 AML zákona).
 - v. Při **převodu peněžních prostředků v hodnotě minimálně 1 000 EUR**.
- 2) V případě **podezřelého obchodu** (vymezeného v § 6 AML zákona), a to nejpozději **před uskutečněním transakce**.
- 3) V případě **vzniku obchodního vztahu** (dle § 4 odst. 2 a § 54 odst. 7 AML zákona), a to nejpozději **před uskutečněním transakce**.
- 4) V době **trvání obchodního vztahu**.

Obecně řečeno, povinná osoba musí kontrolu klienta (a jiná AML/CFT opatření) provádět pouze ve vztahu k činnostem, pro které je povinnou osobou, tedy činnostem uvedeným v § 2 odst. 1 AML zákona. Jinými slovy, vykonává-li úvěrová či finanční instituce zároveň činnosti, které nepodléhají AML zákonu, pak ve vztahu k nim nemusí provádět kontrolu klienta. Nesmí však zapomenout, že podle § 9 odst. 1 písm. d) AML zákona **musí kontrolu klienta provést i v případě takovéto činnosti, u které jinak nemá postavení povinné osoby, a to při obchodu v hotovosti v hodnotě minimálně 10 000 EUR.** Za platbu v hotovosti se považuje také platba vysoce hodnotnými komoditami, jako jsou zejména drahé kovy nebo drahé kameny (§ 54 odst. 5 AML zákona).

U všech výše uvedených částek platí, že je-li obchod rozdělen na několik samostatných plnění, která spolu souvisí, je hodnotou obchodu součet hodnoty těchto plnění (§ 54 odst. 4 AML zákona). Indikátorem, že se jedná o plnění, která spolu souvisí, může být např. jejich souvislost časová, věcná, v subjektu nebo v předmětu.

Např. je-li kupní cena za nemovitost rozdělena do několika splátek (mezi nimiž mohou být v případě developerských projektů i několikaleté prodlevy), hodnotou obchodu je celá kupní cena.

O související plnění může jít také např. v následující situaci: Výběr hotovosti ve velkém objemu (např. 2,5 mil. CZK) z jednoho účtu je realizován prostřednictvím několika po sobě jdoucích (v krátkém časovém období) výběrů nepřevyšujících jednotlivě hodnotu 250 000 CZK.

Povinná osoba nesmí spoléhat na to, že jí klient sdělí, že je obchod rozdělen na několik plnění. Ona sama je povinna v průběhu kontroly klienta posuzovat, zda tomu tak je, a za tímto účelem by měla mít nastavené své vnitřní postupy. K rozdělení přitom nutně nemusí dojít za účelem obcházení AML zákona, protože klient k tomu mnohdy má jiné legitimní (např. ekonomické nebo smluvní) důvody.

Výjimky z povinnosti provádět kontrolu klienta

Výjimky z povinnosti provádět kontrolu klienta taxativně stanoví § 13a AML zákona. Povinná osoba **nemusí provést kontrolu (ani identifikaci) klienta v případě elektronických peněz a platebních služeb vymezených v § 13a odst. 1 AML zákona**, a to jsou-li naplněny podmínky dle § 13a odst. 2, 3 a 5 AML zákona. Nicméně i pokud povinná osoba tuto výjimku uplatní, **přesto musí transakce s těmito platebními prostředky monitorovat a vyhodnocovat**, aby byla schopna rozpoznat podezřelý obchod ve smyslu § 6 AML zákona (§ 13a odst. 4 AML zákona) a plnit ostatní povinnosti podle AML zákona.

Naopak, **výjimka z povinnosti provádět kontrolu se neuplatní při vnitroskupinových transakcích.** Mateřská, dceřiná nebo jiná společnost z téže skupiny je z pohledu povinné osoby klientem, vůči kterému musí uplatňovat povinnosti dle AML zákona stejně jako vůči každému jinému klientovi. Nicméně jsou-li splněny podmínky § 13 AML zákona (blíže viz část čtvrtá tohoto metodického pokynu), pak lze při provádění vnitroskupinových transakcí využít zjednodušenou kontrolu klienta.

Platí tedy, že jsou-li splněny podmínky podle § 13a AML zákona pro uplatnění výjimky z povinnosti provádět kontrolu (a identifikaci) klienta, pak povinná osoba nemusí zkoumat, zda má povinnost provést zesílenou identifikaci a kontrolu klienta (blíže k tomuto institutu viz část třetí tohoto metodického pokynu). Lapidárně řečeno: ustanovení § 13a AML zákona má přednost před § 9a odst. 1 a 2 AML zákona a § 9 odst. 1 a 4 AML vyhlášky (ledaže se sama povinná osoba v daném případě rozhodne provést zesílenou identifikaci a kontrolu klienta).

II. Princip poznej svého klienta (KYC)

Jak je uvedeno výše, aby byl princip KYC naplněn, musí povinná osoba získat dostatek informací k tomu, aby mohla pochopit riziko ML/TF, které její klient představuje. Jinými slovy, povinná osoba musí být schopna stanovit rizikový profil daného klienta.

V souladu s principem KYC by povinná osoba měla získat odpovědi především na níže uvedené otázky. Pochopitelně však platí, že u některých typů klientů nebudou všechny otázky relevantní (např. u fyzických osob není na místě zjišťovat, kdo je jejich skutečným majitelem, či jejich řídicí a vlastnickou strukturu).

- **Kdo je klient?**

Tuto otázku povinná osoba zodpoví tak, že splní svou povinnost identifikace klienta (§ 7 AML zákona). Během identifikace klienta povinná osoba zjistí a zaznamená klientovy identifikační údaje ve smyslu § 5 odst. 1 AML zákona a provede další úkony podle § 8 AML zákona. Provedení těchto obligatorních kroků ovšem nemusí ve všech případech stačit k naplnění principu KYC. To AML zákon předvídá v § 5 odst. 2, který stanoví, že odůvodňuje-li to hodnocení rizik povinné osoby ve smyslu § 21a AML zákona (viz níže), mohou být kromě obligatorních identifikačních údajů získávány i další údaje (např. číslo telefonu, adresa pro doručování elektronické pošty, údaje o zaměstnání nebo zaměstnavateli).

- **V které zemi je klient usazen? Jak je riziková?¹³ Jedná se o vysoce rizikovou třetí zemi?**

- **Je klient PEP? Pokud ano, jaký je původ jeho majetku?**

Povinná osoba tuto skutečnost zjišťuje v rámci identifikace [§ 8 odst. 8 písm. a) AML zákona], resp. kontroly klienta [§ 9 odst. 2 písm. f) AML zákona]. V případě PEP je třeba zjišťovat původu celého majetku PEP (všeho, co dané osobě patří), nikoli pouze jeho podmnožiny, jež je bezprostředně užitá v dotyčném obchodu či obchodním vztahu.

K podrobnostem viz Metodický pokyn FAÚ č. 7.

- **Uplatňuje Česká republika vůči klientovi mezinárodní sankce?**

K podrobnostem viz Metodický pokyn FAÚ č. 1 a Dohledový benchmark ČNB.¹⁴

Sankční režimy, které Česká republika neuplatňuje [např. režim Office of Foreign Assets Control (OFAC) Spojených států amerických] nejsou pro povinné osoby závazné. Povinné osoby k nim ale mohou přihlížet jako k rizikovému faktoru (např. z důvodu vnitroskupinové politiky). Pokud povinná osoba takovéto sankční režimy sleduje a dozví se, že obchod souvisí s osobou, kterou označují za teroristu nebo teroristickou organizaci, jde o rizikový faktor, který výrazně indikuje, že se může jednat o podezřelý obchod ve smyslu § 6 odst. 1 AML zákona¹⁵ se všemi důsledky, jež z toho plynou (srov. § 18 a § 20 AML zákona).

¹³ Na základě hodnocení rizik povinné osoby nebo také standardů skupiny, do níž povinná osoba náleží.

¹⁴ Další informace lze také nalézt na: <https://www.financnianalytickyrad.cz/mezinarodni-sankce.html>.

¹⁵ Jakožto „obchod uskutečněný za okolností vyvolávajících podezření že v obchodu užitá prostředky jsou určeny k financování terorismu, nebo že obchod jinak souvisí nebo je spojen s financováním terorismu“.

- **Jaká je řídicí a vlastnická struktura klienta?**
K podrobnostem viz Metodický pokyn FAÚ č. 3.
- **Kdo je skutečným majitelem klienta, případně skutečným majitelem transakce ve smyslu § 4 odst. 4 písm. b) AML zákona ve znění účinném od 1. června 2021?¹⁶**
K podrobnostem viz Metodický pokyn FAÚ č. 3.
- **Je fyzická osoba jednající za klienta nebo skutečný majitel klienta PEP či osobou, vůči níž Česká republika uplatňuje mezinárodní sankce? Je jiná osoba ve vlastnické nebo řídicí struktuře klienta osobou, vůči níž Česká republika uplatňuje mezinárodní sankce?**
- **Proč chce klient poskytnout daný produkt či službu?**
- **Odkud pocházejí peněžní prostředky (nebo jiný majetek), kterého se obchod nebo obchodní vztah týká?**

Příklad zjišťování zdrojů peněžních prostředků nebo jiného majetku před uzavřením obchodního vztahu: Klient osloví povinnou osobu s cílem otevřít si u ní běžný účet. Povinná osoba v rámci kontroly klienta mimo jiné zjišťuje, jaký objem transakcí bude na účtu probíhat a co bude zdrojem těchto finančních prostředků. Množství požadovaných informací a dokumentů bude záviset na rizikovém profilu klienta. Povinná osoba zjištěné informace ověřuje z veřejných a jiných zdrojů, má-li pochybnosti o pravdivosti uvedených informací nebo existují-li indikátory vyšší rizikovosti případu (např. tvrzená výše příjmu zjevně neodpovídá tomu, že klient má trvalé bydliště na obecním úřadu). Pokud dojde k uzavření obchodního vztahu, tak následně dochází k ověření poskytnutých informací v rámci monitoringu obchodů klienta.

Příklad zjišťování zdrojů peněžních prostředků nebo jiného majetku v průběhu obchodního vztahu: Klient zahraniční právnická osoba realizuje příchozí platby ve velkých objemech na svůj účet vedený v ČR ze svého zahraničního účtu (rizikový je zpravidla zejména účet vedený mimo EU, byť ne všechny členské státy EU představují stejně nízké geografické riziko). Přijaté finanční prostředky jsou následně odesílány do zahraničí na účty jiných subjektů. Povinná osoba by měla zjistit zdroj přijímaných finančních prostředků klientem a důvod realizace transakcí v rámci účtů. V tomto případě nepostačí vysvětlení klienta, že finanční prostředky jsou majetkem společnosti a dochází k jejich přeposílání v rámci vlastních účtů. S ohledem na rizikové prvky u klienta i u transakcí (několikanásobný zahraniční prvek, velké objemy, tranzitní účet) by měla povinná osoba požadovat předložení relevantních dokumentů, např. vyžádat si i výpis ze zahraničního účtu klienta za odpovídající období.

¹⁶ Ustanovení § 4 odst. 4 písm. b) AML zákona zní: „Skutečným majitelem se pro účely tohoto zákona rozumí fyzická osoba, za kterou se obchod provádí.“

Pokud klient jako zdroj finančních prostředků uvádí níže uvedené skutečnosti a povinná osoba v souladu s RBA dojde k závěru, že je třeba tyto skutečnosti ověřit, mohla by k jejich ověření (vždy s ohledem na rizikovost a další okolnosti konkrétního případu) vyžadovat např. tyto doplňující informace a dokumenty:

Skutečnost sdělovaná ke zdroji	Doplňující informace	Dokumenty
Úspory (z příjmu)	Sdělení výše příjmů za minulá období Sdělení informací o zaměstnavateli včetně oblasti, ve které působí V jakém období byly úspory realizovány	Daňové přiznání Potvrzení o příjmech Výpis z bankovního účtu, na který byly tyto příjmy poukazovány
Příjmy z podnikání	Podrobné informace k podnikání a podnikatelskému subjektu Hlavní nebo vedlejší podnikatelská činnost	Daňové přiznání Výroční zpráva Potvrzení kompetentní osoby o výplatě
Půjčka (zápůjčka či úvěr)	Výše a účel půjčky Informace o věřiteli Datum poskytnutí půjčky Splatnost půjčky a existence zajištění	Smlouva Dokumenty k zajištění
Dar	Celková výše daru Informace o dárci Vztah obdarovaného k dárci Účel daru Zdroj darovaných finančních prostředků	Smlouva
Dědictví	Identita zůstavitele Vztah k zůstaviteli Datum přijetí dědického podílu Celková výše dědictví	Potvrzení úvěrové instituce o přijetí výplaty dědictví na účet klienta Dokument potvrzující přijetí dědictví dědicem

Prodej společnosti nebo její části	<p>Identita prodávané společnosti, včetně oblasti podnikání</p> <p>Výše obchodního podílu</p> <p>Celková prodejní cena</p> <p>Datum realizace prodeje</p>	<p>Smlouva</p> <p>Potvrzení úvěrové instituce o přijetí platby spojené s prodejem</p>
Prodej majetku	<p>Identifikace prodávaného majetku</p> <p>Výše prodejní ceny</p> <p>Způsob realizace prodeje (dražba, přes zprostředkovatele, soukromý prodej aj.)</p> <p>Délka držby vlastnického práva k předmětnému majetku</p> <p>Datum realizace prodeje</p>	<p>Smlouva</p> <p>Výpis z registru, pokud majetek podléhá registraci</p>
Prodej cenných papírů	<p>Druh a forma cenných papírů, jejich popis</p> <p>Hodnota cenných papírů</p> <p>Způsob realizace prodeje</p> <p>Datum realizace prodeje</p> <p>Informace k délce investice</p>	<p>Smlouva</p> <p>Osvědčení akcionáře</p>
Výplata dividend / podílu na zisku	<p>Identifikace subjektu, který dividendy / podíl na zisku vyplácí</p>	<p>Auditovaná výroční zpráva společnosti</p> <p>Řádná či mimořádná účetní závěrka</p> <p>Rozhodnutí o výplatě dividend / rozhodnutí o rozdělení zisku</p>
Postoupení (prodej) pohledávky	<p>Výše úplaty za postoupení pohledávky</p> <p>Nominální hodnota pohledávky (jistina a příslušenství)</p> <p>Identita postupníka</p> <p>Vztah klienta k postupníkovi</p> <p>Datum cese (postoupení)</p>	<p>Smlouva o postoupení pohledávky</p> <p>Doklady potvrzující existenci pohledávky</p>
Jiný zdroj příjmu	<p>Identifikace zdroje a povaha příjmu</p> <p>Datum přijetí</p>	<p>Relevantní podpůrná dokumentace</p>

- **Jaký je předpokládaný rozsah a podoba obchodů s klientem, uzavírá-li s klientem obchodní vztah?**

- **Co klient dělá?**

Povinná osoba by měla pochopit klientovy výdělečné, pracovní nebo obchodní aktivity. Měla by získat dostatek informací, včetně dokumentů, které prokazují nebo s dostatečnou jistotou dokládají klientova tvrzení (např. ohledně existence klientova příjmu či podnikání).

V případech s vyšším rizikem ML/TF by se povinná osoba neměla spoléhat pouze na obecný popis podnikání klienta (např. „velkoobchod“). Naopak by měla vyžadovat další informace, aby porozuměla, o jaký typ činnosti jde, v jakém objemu probíhá a kdo jsou typově klientovi zákazníci, a v návaznosti na to, jaké transakce lze očekávat.

- **Jaký je rozsah klientovy činnosti?**

Jedná se jednak o rozsah geografický (zda klient působí pouze v České republice, pouze v Evropské unii či Evropském hospodářském prostoru, anebo mimo ně) a časový (např. při zakládání bankovního účtu pro nově vznikající společnost s ručením omezeným je třeba odlišit situaci, kdy se kupř. jedná o klienta bez jakékoli podnikatelské historie, či naopak o klienta, který podniká léta a v souladu se svým podnikatelským záměrem takto diversifikuje své obchodní investice).

S touto otázkou úzce souvisí jeden z aspektů předchozí otázky: jaký je objem (např. obrat) klientovy činnosti?

- **Kdo jsou klientovi hlavní obchodní partneři?**

- **Má-li klient s povinnou osobou již uzavřený obchodní vztah nebo s ní již provedl obchody, jaká je historie tohoto obchodního vztahu nebo těchto obchodů? Nevybočuje z ní aktuální obchod?**

Tato otázka je zvláště relevantní při průběžném sledování obchodního vztahu (bliže viz bod V. této části metodického pokynu). Mezi minulé zkušenosti povinné osoby s klientem, které negativně ovlivňují jeho rizikový profil, patří např. neuskutečnění obchodu, nenačínání nebo ukončení obchodního vztahu podle § 15 AML zákona anebo dokonce podání oznámení podezřelého obchodu podle § 18 AML zákona. Pozitivní faktor je např. dlouhodobý bezproblémový vztah, v jehož průběhu klient vždy spolupracoval a řádně a včas plnil své závazky.

Odpověď na otázku, do jaké hloubky má povinná osoba zjišťovat informace o klientovi, vyplývá z jeho rizikového profilu (jeho určení je popsáno v bodě III. této části metodického pokynu). Jak již bylo řečeno výše, čím je riziko vyšší, tím více relevantních informací musí povinná osoba získávat a tím více detailní musejí tyto informace být. Toto pravidlo vyplývá z § 9 odst. 3 AML zákona a § 8 odst. 1 AML vyhlášky.

V principu získává povinná osoba během kontroly dva druhy informací: informace od klienta a informace z jiných zdrojů.

Od klienta je může získávat buď přímo (přímou komunikací či prostřednictvím dotazníku), anebo nepřímo v podobě celé řady dokumentů (obchodní smlouvy, statutární dokumenty, daňová přiznání apod.). Dotazníky, označované jako KYC dotazníky, jsou v praxi velmi používanou metodou. Je čistě na volbě povinné osoby, zda bude používat jednotný dotazník pro všechny klienty, anebo zda bude mít vícero druhů dotazníků (dotazník pro ne/podnikající fyzické osoby, právnické osoby, svěřenské fondy a jiné entity bez právní osobnosti, vysoce

rizikové klienty apod.), zda se bude dotazník nacházet na jedné listině, anebo zda bude rozdělen do více listin (na jedné listině základní část, na druhé informace pro PEP apod.). V praxi se využívají všechny možnosti.

Povinná osoba může pomocí KYC dotazníku nejen zjišťovat požadované informace od klientů, ale také informace klientům sdělovat (a tím např. naplňovat informační povinnost podle § 24 odst. 2 AML zákona). A může tak činit nejen k plnění povinností stanovených AML zákonem, nýbrž také povinností plynoucích z rozličných sektorových právních předpisů.¹⁷

V praxi se používají dva druhy jiných zdrojů informací (nezávislých na klientovi): jednak zdroje veřejně dostupné jako jsou veřejné rejstříky (např. obchodní rejstřík), seznamy (např. katastr nemovitostí) a evidence (např. evidence skutečných majitelů), média nebo internet (např. internetové stránky klienta) a jednak komerční KYC software a databáze.

Ohledně zdrojů informací při kontrole klienta platí dvě komplementární pravidla (jež obě pramení z RBA). Čím je riziko ML/TF v daném případě vyšší, tím důvěryhodnější musí být zdroje, které potvrzují pravdivost a úplnost informací, a naopak. A čím je jeden zdroj informací méně důvěryhodný, tím větším množstvím jiných nezávislých zdrojů by měl být podpořen (u těchto jiných zdrojů platí totéž). Nejvíce důvěryhodným zdrojem jsou zpravidla úředně ověřené veřejné dokumenty (např. výpis z obchodního rejstříku cizí země opatřený apostilou), byť v případě rizikových jurisdikcí je třeba zohledňovat geografické riziko; naopak nejméně důvěryhodná jsou čestná prohlášení.

Viz první příklad v části první, bodě I. tohoto metodického pokynu.

III. Kontrola klienta ve vztahu k hodnocení rizik ML/TF

1. Rizikové faktory

Co jsou ML/TF rizikové faktory?

Povinné osoby by měly při výkonu své činnosti přijmout vhodná opatření k průběžnému zjišťování a posuzování rizik ML/TF, a to za účelem shromáždění podkladů pro potenciální změny v nastavení vlastního AML/CFT systému, k jimi prováděným opatřením a rovněž k sestavení vlastního hodnocení rizik s ohledem na jimi vykonávanou činnost.

Rizikové faktory související s rizikem ML/TF jsou proměnné a představují cokoli, co může jednotlivě nebo v kombinaci přispívat k riziku ML/TF a k jeho možnému zvyšování či snižování. Ke kvantifikaci míry vlivu rizikového faktoru na rizika ML/TF slouží povinným osobám hodnocení rizik, které se vypracovává na úrovni povinné osoby (viz následující pasáž tohoto metodického pokynu), případně na úrovni skupiny, je-li povinná osoba součástí skupiny, či na sektorové úrovni, a dále na národní úrovni (NRA) a na úrovni Evropské unie (tzv. SNRA).

Zdrojem pro zpracování a vyhodnocení rizikových faktorů je pro povinné osoby mimo jiné znění přílohy č. 2 k AML zákonu, jež uvádí demonstrativní výčet faktorů možného vyššího rizika ML/TF. Výčty rizikových faktorů obsahuje rovněž AML vyhláška, a to v § 7 odst. 2, 5

¹⁷ Např. zákon o bankách (č. 21/1992 Sb.), zákon o podnikání na kapitálovém trhu (č. 256/2004 Sb.) či zákon o distribuci pojištění a zajištění (č. 170/2018 Sb.).

a 6 a dále v § 9 odst. 3 a 4, který uvádí výčet faktorů zvýšeného rizika, které bez dalšího představují vždy vyšší rizikový profil, resp. vedou k uplatnění zesílené kontroly klienta.

V každém případě si musí povinná osoba sama (v souladu s příslušnými ustanoveními AML zákona a AML vyhlášky) ve vztahu ke své specifické činnosti a klientům detekovat konkrétní rizika a rizikové faktory, se kterými se může při výkonu své činnosti setkat, a ty analyzovat.

Druhy rizikových faktorů

Rizikové faktory je možné členit na domácí (rizika ML/TF na vnitrostátní úrovni) a zahraniční (rizika ML/TF spojená s dalšími zeměmi). Dále existují sektorové rizikové faktory, které jsou relevantní pro jednotlivé finanční sektory a subsektory, jako jsou např. úvěrové instituce, platební instituce, instituce elektronických peněz, makléřské firmy, investiční podniky, směnárny či pojišťovny. V rámci subsektorů se rizika ML/TF vyznačují společnými rysy, které mohou být stanoveny na základě jednotlivých druhů rizikových faktorů.

Podle druhu lze rizikové faktory rozdělit následovně:

- 1) rizikové faktory klienta (včetně obchodního vztahu s klientem),
- 2) rizikové faktory produktů a služeb (včetně využívání nových technologií),
- 3) rizikové faktory transakční,
- 4) rizikové faktory distribučních kanálů a
- 5) faktory zeměpisného rizika.

Vysoce rizikové třetí země

Za vysoce rizikovou třetí zemi je dle § 9 odst. 1 písm. a) bod 3 AML zákona považována země, kterou je na základě přímo použitelného předpisu Evropské unie¹⁸ nebo z jiného důvodu třeba považovat za vysoce rizikovou. Tento tzv. „evropský seznam“ do značné míry odráží seznam sestavený Finančním akčním výborem (Financial Action Task Force, zkráceně FATF), který je stěžejním „jiným důvodem“ pro označení třetí země za vysoce rizikovou. FATF vydává a průběžně aktualizuje seznam vysoce rizikových a nespolupracujících jurisdikcí. V současné době se jedná o dvě skupiny těchto zemí uvedených v následujících seznamech FATF:

- 1) tzv. black list („High-Risk Jurisdictions subject to a Call for Action“),
- 2) tzv. grey list („Jurisdictions under Increased Monitoring“).

Uvedené seznamy vysoce rizikových třetích zemí¹⁹ je třeba považovat za primární zdroj informací a současně za minimální standard. Povinné osoby si mohou vytvořit „svůj“ vlastní interní seznam rizikových třetích zemí a aktualizovat či rozšířit ho podle konkrétních okolností souvisejících s rizikem ML/TF (např. o tzv. daňové ráje).

Záleží na povinné osobě s jakými klienty a z jakých zemí obchod uskuteční, resp. naváže obchodní vztah. Klientům, osobám oprávněným jednat jménem klienta a skutečným

¹⁸ Přímo použitelným předpisem Evropské unie je v daném případě nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2016/1675 ze dne 14. července 2016, kterým se směrnice (EU) 2015/849 Evropského parlamentu a Rady doplňuje o identifikaci vysoce rizikových třetích zemí se strategickými nedostatky, zahrnující státy, které dle názoru Evropské komise „představují významné riziko pro finanční systém unie“.

¹⁹ Aktuální seznam vysoce rizikových zemí je dostupný na: <https://www.financnianalytickyurad.cz/stanoviska-fau.html>.

majitelům klienta, je-li klientem právnická osoba, ze zemí uvedených na seznamu EU/FATF je však v každém případě třeba věnovat zvýšenou pozornost a v souladu s úpravou AML zákona vždy uplatňovat opatření zesílené identifikace a kontroly klienta při vzniku a v průběhu obchodního vztahu a rovněž před uskutečněním obchodu mimo obchodní vztah souvisejícího s vysoce rizikovou třetí zemí a to minimálně v rozsahu podle § 9a odst. 4 AML zákona (viz část třetí tohoto metodického pokynu).

V souvislosti s vysoce rizikovými třetími zeměmi je třeba současně zohlednit a aplikovat rovněž § 9 odst. 3 písm. a) a 4 písm. a) AML vyhlášky. Předmětné ustanovení AML vyhlášky zjednodušeně řečeno uvádí, že v případě země původu klíčových (shora vymezených) osob ve vysoce rizikové třetí zemí je povinností povinné osoby vždy stanovit u takového klienta rizikový profil s vyšším rizikem, resp. souvisí-li předmět obchodu s vysoce rizikovou třetí zemí, je třeba uplatnit zesílenou kontrolu klienta v případě transakcí souvisejících s vysoce rizikovou třetí zemí.

2. Hodnocení rizik²⁰

Úvěrové a finanční instituce musí v souladu s § 21a AML zákona zpracovat a pravidelně aktualizovat hodnocení rizik ML/TF, která mohou nastat v rámci jejich činnosti podléhající působnosti AML zákona (tj. ve vztahu ke všem produktům a službám, jež v této oblasti nabízí). Smyslem hodnocení rizik je zejména jejich identifikace, pochopení, posouzení a efektivní řízení na úrovni povinné osoby.

Povinná osoba v něm musí reflektovat (§ 21a odst. 1 a 2):

- 1) všechny relevantní rizikové faktory²¹ (viz výše uvedený přehled druhů rizikových faktorů),
- 2) NRA,
- 3) výsledky nadnárodního hodnocení rizik na úrovni Evropské unie,²²
- 4) faktory možného vyššího rizika uvedené v příloze č. 2 k AML zákonu,
- 5) další dostupné informace (např. vlastní rozbor již dříve podaných oznámení podezřelého obchodu FAÚ, informace již dříve získané při identifikaci a kontrole klientů či analýzy vypracované FATF²³ či Evropským orgánem pro bankovníctví²⁴).

Hodnocení rizik by mělo též odrážet vývoj rizik samotných, tj. zdrojové trestné činnosti a technik ML/TF v České republice, případně i ve světě. Je-li to možné, měly by povinné osoby rizikové faktory detekovat na základě informací z různých zdrojů a shromážděné informace by měly být dostatečné, relevantní a spolehlivé.

²⁰ Detailnější informace lze nalézt na: <https://www.financnianalytickurad.cz/hodnoceni-rizik/hodnoceni-rizik-povinnych-osob.html>.

²¹ AML zákon uvádí zejména typ klienta, účel, pravidelnost a délku trvání obchodního vztahu nebo obchodu mimo obchodní vztah, typ produktu, hodnotu a způsob uskutečnění obchodu a rizikovitost zemí nebo zeměpisných oblastí, k nimž se obchody vztahují.

²² Detailnější informace lze nalézt na: <https://www.financnianalytickurad.cz/hodnoceni-rizik/nadnarodni-hodnoceni-rizik.html>.

²³ Sektorové i typologické analýzy lze nalézt na: <http://www.fatf-gafi.org/publications/>.

²⁴ Evropský orgán pro bankovníctví vypracoval Obecné pokyny k rizikovým faktorům, které v hlavě III uvádějí sektorová rizika pro jednotlivá odvětví finančního sektoru. Dostupné (i česky) jsou na: <https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/anti-money-laundering-and-e-money/guidelines-on-risk-factors-and-simplified-and-enhanced-customer-due-diligence>.

Nad rámec § 21a AML zákona stanoví další podrobná pravidla pro hodnocení rizik § 5 AML vyhlášky.

3. Kategorizace klientů podle rizikového profilu

Rizikový profil představuje míru rizika ML/TF, kterou povinná osoba přiřadí konkrétnímu klientovi na počátku obchodu nebo obchodního vztahu. Rizikový profil není statický; právě naopak, povinná osoba by měla být připravena měnit jej v průběhu obchodního vztahu v návaznosti na změnu okolností, o kterých se dozví během průběžného monitoringu obchodního vztahu podle § 9 odst. 2 písm. d) AML zákona.

AML vyhláška tyto principy podrobně upravuje v § 6 a § 7 odst. 3, který stanoví pravidla pro pravidelnou aktualizaci rizikového profilu. Podle druhého citovaného ustanovení musí povinná osoba, která AML vyhláše podléhá, ve svém systému vnitřních zásad určit skutečnosti, na jejichž základě bude aktualizace vždy provedena, a zároveň stanovit maximální pravidelné intervaly pro provádění aktualizace rizikového profilu klienta v závislosti na jeho rizikovém profilu. Toto pravidlo doplňuje § 8 odst. 1 AML vyhlášky, jež mimo jiné stanoví obecnou povinnost mít vždy dostatek informací k posouzení rizika spojeného s klientem, obchodem a obchodním vztahem.

Každá povinná osoba by měla rizikový profil klienta stanovit (tj. v konkrétním případě přiřadit konkrétnímu klientovi) na základě tří kritérií:

- 1) Informací, které o klientovi získala v souladu s principem KYC.
- 2) Typové rizikovosti klienta, kterou povinná osoba obecně určila ve svém hodnocení rizik.
- 3) Dalšíh rizik ML/TF, jež se k danému případu vážou, ať už vyplývají individuálně z okolností případu anebo typově z hodnocení rizik povinné osoby (např. na základě typové rizikovosti produktu nebo distribučního kanálu).

Existuje výčet rizikových faktorů, jež musí (je-li to důvodné) při stanovování rizikového profilu klienta zohledňovat povinné osoby podléhající AML vyhláše (viz § 7 odst. 2, 5 a 6 AML vyhlášky). Přičemž **§ 9 odst. 3 AML vyhlášky vyjmenovává konkrétní faktory zvýšeného rizika, které determinují povinnost stanovit u klienta profil s vyšším rizikem.**

Podrobná a konkrétní typová specifikace rizikových profilů klientů by měla vést k účinnějšímu řízení rizik ML/TF, tedy k předcházení ML/TF a k odhalování podezřelých obchodů.

Stanovování rizikového profilu klienta může v principu probíhat třemi způsoby:

- automaticky (software jej klientovi stanoví podle předem daného algoritmu na základě údajů z databáze),
- manuálně (stanoví jej pracovníci povinné osoby) nebo
- kombinací obou předcházejících způsobů.

Ustanovení § 7 odst. 4 AML vyhlášky ukládá povinným osobám, na které se AML vyhláška vztahuje a které používají automatizovaný systém, aby vždy měly možnost v odůvodněných případech změnit automatizovaně vygenerované hodnocení a aby mohly zajistit, že manuální zvýšení či snížení rizika není bez odsouhlasení příslušného pracovníka automatickým systémem změněno. Totéž FAÚ doporučuje i povinným osobám, na které se AML vyhláška nevztahuje.

Pokud je klientovi odůvodněně stanoven nízkorizikový profil, není třeba, aby mu povinná osoba z hlediska AML/CFT opatření věnovala zvýšenou pozornost (přesto musí být nadále prováděna průběžná kontrola – viz část čtvrtá tohoto metodického pokynu – a také, je-li to důvodné, aktualizován rizikový profil). Pokud však u klienta zjistí faktory vyššího rizika ML/TF, platí povinnost vždy věnovat takovému klientovi zvýšenou pozornost a uplatňovat tomu odpovídající AML/CFT opatření, tj. v některých případech rovněž uplatňovat opatření zesílené kontroly klienta, nebo neuzavřít či ukončit obchodní vztah s klientem (blíže viz příslušné části tohoto metodického pokynu).

IV. Typy a způsoby kontroly klienta

AML/CFT opatření kontroly klienta by měla v praxi fungovat tak, aby povinná osoba měla o svém klientovi dostatek informací k tomu, aby se, byť nevědomky, nepodílela na jeho protiprávní činnosti a byla schopná odhalit podezřelý obchod. Proto při navazování obchodního vztahu, v jeho průběhu nebo při provádění jednotlivých obchodů by povinné osoby měly provádět kontrolu klienta v takovém rozsahu, který je potřebný k posouzení možného rizika ML/TF. Jinými slovy rozsah a způsob provádění kontroly klienta by měl odpovídat rizikovému profilu klienta, produktovému a transakčnímu riziku a dalším souvisejícím rizikovým faktorům, a měl by odpovídat potřebám povinné osoby k účinnému posouzení, pochopení a řízení těchto rizik.

Míra rizik ML/TF tak předurčuje, jak rozsáhlá kontrola klienta by měla být provedena, aby bylo dosaženo efektivního RBA. Rozsahem a hloubkou provedení lze opatření kontroly klienta rozlišit následovně:

1. Standardní kontrola klienta (§ 9 AML zákona)

Standardní kontrola klienta se použije v situacích, které nevyžadují uplatnění zesílené kontroly klienta a kdy současně nejsou dány podmínky pro mírnější přístup, který představuje zjednodušená kontrola klienta.

Minimální zákonné požadavky na standardní kontrolu klienta stanoví § 9 odst. 2 AML zákona,²⁵ podle něhož je třeba získat a vyhodnotit tyto informace:

- **O účelu a zamýšlené povaze obchodu nebo obchodního vztahu.**
- **O povaze podnikání klienta** (pokud realizuje podnikatelkou činnost).
- **Totožnost skutečného majitele a její ověření** z důvěryhodných zdrojů (blíže viz Metodický pokyn FAÚ č. 3).
- **Zda skutečný majitel není PEP** (blíže viz Metodický pokyn FAÚ č. 7) nebo osobou, vůči níž ČR uplatňuje **mezinárodní sankce**²⁶ (blíže viz Metodický pokyn FAÚ č. 1 a Dohledový benchmark ČNB).
- **Zjistit vlastnickou a řídicí strukturu klienta**, který je právnickou osobou nebo svěřenským fondem (blíže viz Metodický pokyn FAÚ č. 3).

²⁵ Viz též § 8 a 11 AML vyhlášky.

²⁶ Třebaže to především souvisí se zesílenou kontrolou klienta (blíže viz část třetí tohoto metodického pokynu) je na tomto místě nutné upozornit na § 9 odst. 3 písm. b) AML vyhlášky, kde je rozšířen okruh osob, u nichž musí příslušné povinné osoby pracovat s mezinárodními sankcemi.

- Zjistit, zda **osoba ve vlastnické nebo řídicí struktuře** není osobou, vůči níž ČR uplatňuje **mezinárodní sankce** (blíže viz Metodický pokyn FAÚ č. 1 a Dohledový benchmark ČNB).
- Nezbytné pro **průběžné sledování obchodního vztahu včetně přezkoumávání obchodů prováděných v průběhu tohoto vztahu**.
- Nezbytné pro **přezkoumání zdrojů peněžních prostředků nebo jiného majetku**, kterých se obchod nebo obchodní vztah týká.
- **Původ majetku PEP** v rámci obchodního vztahu s ní (blíže viz Metodický pokyn FAÚ č. 7).

K tomuto výčtu je nutné doplnit informaci o tom, zda je klient usazen ve vysoce rizikové třetí zemi nebo zda obchod s takovou zemí souvisí.

Rizikově orientovaný přístup, který povinná osoba zvolí, může ovlivnit pouze rozsah jednotlivých částí kontroly klienta a způsob jejího provedení, nesmí však vést k tomu, že by některé z výše uvedených prvků kontroly klienta nebyly provedeny vůbec.

Rozsah prováděné kontroly klienta by neměl být na úkor její kvality, která je důležitá nejen pro efektivní řízení rizik povinné osoby, které může vyústit až k ukončení obchodního vztahu s klientem, ale v praxi se projevuje zejména v navazujících AML/CFT opatřeních jako je např. oznámení či naopak neoznámení podezřelého obchodu FAÚ nebo blokáce podezřelých finančních prostředků (viz bod VI., kap. 2 této části metodického pokynu). Kvalitně a v maximálním rozsahu provedená (resp. prováděná) kontrola klienta je rozhodující také v případech souvisejících s uplatňováním mezinárodních sankcí.

Např. v praxi jsou nedůvodně oznamovány podezřelé obchody v případech souvisejících s uplatňováním mezinárodních sankcí, kdy je zjištěna pouze částečná nikoli plná shoda účastníka obchodu s osobou na některém ze sankčních seznamů, a dochází tak zpravidla k falešnému spárování.

*Naopak v minulosti nedošlo k včasnému ukončení obchodního vztahu s klientem nebo oznámení podezřelého obchodu v případech, kdy klient využíval účet pro **tranzitní/průtokové transakce**. Na tranzitních účtech dochází k realizaci transakcí, které svou povahou nemají ekonomické opodstatnění a vykazují zpravidla tyto charakteristiky:*

- *příchozí finanční prostředky ve velmi krátké době v obdobné výši odcházejí z účtu na jiný účet,*
- *vysoká transakční frekvence většinou krátce po otevření účtu,*
- *zůstatek účtu bývá (po realizaci příchozí a následné odchozí transakce) zpravidla velmi nízký nebo nulový,*
- *objem a hodnota transakcí, které účtem protečou, bývá velmi vysoká,*
- *v převážné většině se jedná o zahraniční transakce (nemusí jít o pravidlo),*
- *na účtu nejsou realizovány transakce provozního charakteru,*
- *chybí faktická vazba na ČR (vyjma např. zneužití účtu české obchodní korporace),*
- *důvod otevření účtu a deklarovaná činnost se neshodují s realizovanými obchody,*
- *účet ovládá zahraniční fyzická osoba (nemusí jít o pravidlo),*

- klient zpravidla aktivně využívá pouze devizové účty.

Přestože povinná osoba provedla počáteční kontrolu klienta, tj. měla vstupní informace od klienta získané prostřednictvím KYC dotazníku, a vyžádala si vysvětlení a dokumenty k provedeným transakcím při průběžné kontrole klienta, následně nedošlo zpravidla vůbec k vyhodnocení těchto informací nebo toto hodnocení nebylo provedeno komplexně. Pokud by tak povinná osoba učinila, měla by nepochybně dospět k závěru, že transakce nemají ekonomické opodstatnění, informace z počáteční kontroly klienta a/nebo průběžné kontroly klienta se neshodují s faktickou transakční aktivitou na účtu klienta, případně by odhalila další podezřelé skutečnosti.

2. Zesílená kontrola klienta (§ 9a AML zákona)

Zesílenou kontrolu klienta detailně popisuje část třetí tohoto metodického pokynu.

3. Zjednodušená kontrola klienta (§ 13 AML zákona)

Zjednodušenou kontrolu klienta detailně popisuje část čtvrtá tohoto metodického pokynu.

V. Průběžné sledování (monitoring) obchodního vztahu

Jak je uvedeno výše, kontrola klienta není statický proces. Podle § 9 odst. 2 písm. d) AML zákona povinná osoba musí průběžně sledovat obchodní vztah a přezkoumávat (veškeré) obchody prováděné v jeho průběhu za účelem zjištění, zda jsou v souladu s tím, co je povinné osobě známo o klientovi a jeho podnikání a rizikovém profilu.

U monitoringu obchodního vztahu z § 9 odst. 2 písm. d) AML zákona vyplývá, že **povinná osoba musí přezkoumávat všechny obchody (transakce) v rámci daného obchodního vztahu**. Jeho podstatou je zachycení transakcí, které vybočují ze standardního chování klienta ať už z pohledu toho, jak se choval v minulosti, jaké informace poskytl při navazování obchodního vztahu, jak se běžně chovají typově obdobní klienti nebo z pohledu hodnocení rizik.

Povinná osoba dále musí zachycovat obchody, které jsou rizikové kvůli protistraně obchodu, a to na základě informací, které má povinná osoba v daném okamžiku k dispozici (od klienta, od jiné povinné osoby např. prostřednictvím systému SWIFT, ze své vlastní činnosti apod.). Jakmile povinná osoba takovou transakci zachytí, musí ji podrobit podrobné kontrole, aby zjistila, zda se jedná o podezřelý obchod. Za tímto účelem může od klienta požadovat potřebné informace a doklady a klient je musí povinné osobě poskytnout (§ 9 odst. 7 AML zákona). Obdobně musí povinná osoba kontrolovat, zda vůči protistraně obchodu nejsou uplatňovány mezinárodní sankce.

Opět platí, že by povinná osoba měla vycházet z RBA: **čím je případ rizikovější, tím větší pozornost by měla monitoringu obchodního vztahu věnovat.**

Povinnost monitorovat obchodní vztah platí rovněž pro **zjednodušenou i zesílenou kontrolu klienta** (viz část třetí a čtvrtá tohoto metodického pokynu).

VI. Další opatření a povinnosti související s kontrolou klienta

1. Aktualizace informací o klientovi

S průběžným sledováním obchodního vztahu souvisí také povinnost **provádět průběžnou aktualizaci a vyhodnocování všech relevantních informací** (klientových identifikačních údajů, údajů o vlastnické a řídicí struktuře klienta atd.).

Povinnost aktualizovat informace upravuje § 8 odst. 9 AML zákona. Povinná osoba musí **v době trvání obchodního vztahu nebo při dalších jednorázových obchodech se stejným klientem** kontrolovat (a zaznamenat případné změny):

- platnost a úplnost **informací získaných v rámci identifikace²⁷ a kontroly** klienta,
- důvodnost **použití zjednodušené kontroly** klienta nebo **výjimky z kontroly** klienta.

Jak potvrzuje důvodová zpráva k citovanému ustanovení AML zákona, povinná osoba musí **aktualizaci provádět pravidelně**. V souladu s RBA platí, že čím je případ rizikovější, tím by měla být periodicita aktualizace informací kratší a její rozsah větší.

Aktualizovat informace musí povinná osoba dále také **vždy, když se o jejich změně dozví** nebo to vyžaduje změna právní úpravy (např. novela AML zákona bude vyžadovat získávání nového druhu informací, a to aniž by stanovila výjimku pro stávající klienty).

Povinnost aktualizovat informace je **podrobněji upravena v § 7 odst. 3 a § 10 AML vyhlášky**.

Aktualizuje-li povinná osoba informace, nemůže tento úkon považovat za skončený, dokud aktualizované informace skutečně nezíská, nebo nemá potvrzeno, že stávající informace jsou aktuální. Nemůže se tedy spokojit s tím, že klienta pouze osloví, aniž by od něho získala reakci.

Pokud klient výslovně odmítne vyhovět výzvě k aktualizaci informací, pak neposkytne potřebnou součinnost při kontrole klienta ve smyslu § 15 odst. 1 písm. a) bodu 3 AML zákona a **povinná osoba musí postupovat v souladu s § 15 AML zákona** (viz následující pasáž tohoto metodického pokynu).

Pokud klient na výzvu **nereaguje**, nemusí se za všech okolností jednat o neposkytnutí součinnosti. Pokud povinná osoba nemá indicie, že jde o záměrné neposkytnutí součinnosti, měla by nejprve výzvu bez zbytečného odkladu zopakovat (nejlépe jiným komunikačním kanálem). Teprve poté, když je klient stále pasivní, se bude v určitém bodě jednat o neposkytnutí součinnosti (s konsekvencemi podle § 15). Okamžik, kdy už se jedná o neposkytnutí součinnosti, závisí na individuálních okolnostech každého případu. Obecně platí, že čím je případ rizikovější, tím je práh pro neposkytnutí součinnosti nižší (tj. nastává např. po menším počtu výzev). V případech vysokého rizika ML/TF by povinná osoba měla přistoupit k příslušným opatřením co nejrychleji, tedy jakmile klient přestane reagovat a nikoli až po výzvěch.

²⁷ Povinnost aktualizace se nevztahuje jen na identifikační údaje ve smyslu § 5 AML zákona, ale také na všechny ostatní součásti provádění identifikace, zejména na ověřování, zda je klient PEP nebo osobou, vůči níž Česká republika uplatňuje mezinárodní sankce.

2. Neuskutečnění obchodu povinnou osobou

Podle § 15 odst. 1 AML zákona povinná osoba musí **odmítnout uskutečnění obchodu nebo navázání obchodního vztahu** anebo, není-li to zvláštním právním předpisem vyloučeno,²⁸ **ukončit existující obchodní vztah** v případě, že je dána povinnost identifikace (§ 7 AML zákona) nebo kontroly klienta a zároveň nastane alespoň jedna z následujících situací:

- a) klient
 1. se **odmítne podrobit identifikaci**,
 2. **odmítne doložit oprávnění** podle § 8 odst. 6 nebo § 11 odst. 7 AML zákona, nebo
 3. **neposkytne potřebnou součinnost při kontrole**,
- b) z jiného důvodu **nelze provést identifikaci anebo kontrolu klienta**, nebo
- c) má-li osoba provádějící identifikaci nebo kontrolu **pochybnosti o pravdivosti** informací poskytnutých klientem **nebo o pravosti** předložených dokladů.

Dále povinná osoba nesmí uskutečnit obchod s PEP, pokud nezná původ peněžních prostředků nebo jiného majetku užitého v obchodu (§ 15 odst. 2 AML zákona).

V praxi činí největší výkladové problémy neposkytnutí potřebné součinnosti při kontrole klienta. Ustanovení § 9 odst. 7 AML zákona ukládá klientovi povinnost poskytovat povinné osobě součinnost při kontrole. Konkrétně musí povinné osobě poskytnout informace, které po něm povinná osoba požaduje a jsou k provedení kontroly nezbytné, včetně předložení příslušných dokladů, z nichž je možné jeho tvrzení ověřit. Povinná osoba takto postupuje před uskutečněním obchodu, uzavřením obchodního vztahu a stejně tak i v průběhu obchodního vztahu.

Příklad: Při zjišťování zdroje majetku (včetně peněžních prostředků), kterého se obchod týká [§ 9 odst. 2 písm. e) AML zákona], musí klient na žádost uvést, co je zdrojem tohoto majetku (např. obecně sdělí, že se jedná o dědictví). Vzhledem k okolnostem případu (např. jde o dědictví značné hodnoty nebo o dědictví ze třetí země) však po něm povinná osoba může dále požadovat, aby toto své tvrzení doložil (např. usnesením o nabytí dědictví), což klient musí učinit (to samozřejmě neplatí, pokud v mezidobí odpadl důvod tohoto požadavku, neboť si např. sama povinná osoba tvrzení ověřila z veřejně dostupných důvěryhodných zdrojů).

Klient musí naplnit obě složky povinnosti součinnosti, tj. poskytnout vysvětlení a doložit požadované dokumenty, pokud to po něm povinná osoba požaduje. Jinými slovy stačí, aby nenaplnil jednu z nich a povinná osoba je povinna postupovat v souladu s § 15 AML zákona (pokud neodpadl důvod trvat na takovém požadavku).

Příklad: Při zjišťování zdroje majetku klient uvede, že majetek získal jako dědictví, a doloží to čestným prohlášením. Povinná osoba má však pochybnosti o skutečném zdroji majetku, na základě okolností uvedených v předchozím příkladu, a trvá na tom, aby klient doložil své tvrzení dalším, důvěryhodnějším zdrojem (např. usnesením o nabytí dědictví). Odmítne-li to klient, pak musí povinná osoba postupovat v souladu s § 15 AML zákona.

²⁸ Např. §2807 občanského zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.), které neumožňuje vypovědět životní pojištění z důvodu nepodrobení se identifikaci nebo kontrole podle AML zákona.

Jsou-li naplněny dané podmínky, je použití § 15 AML zákona obligatorní. Obligatornost se projevuje v povinnosti povinné osoby konat a aplikovat vůči klientovi alespoň jedno ze zákonných opatření, tj. v rámci svého uvážení neuskutečnit obchod, nenavázat obchodní vztah nebo obchodní vztah ukončit.

To však neznamená, že povinná osoba nemá žádný manévrovací prostor. Neposkytuje-li klient v existujícím obchodním vztahu součinnost, není nutné, aby povinná osoba okamžitě ukončila obchodní vztah nebo neprovedla obchod, který není s ohledem na jiné okolnosti podezřelý. O nastalé situaci může s klientem komunikovat a dát mu prostor k součinnosti. Postup povinné osoby by vždy měl přiměřený a dostatečný ve vztahu k hodnocení rizik, což by se mělo projevit i při stanovení lhůty, kterou má klient pro součinnost. Současně s tím může povinná osoba po uvedené dobu odmítat uskutečnění konkrétního obchodu nebo paušálně všech obchodů v rámci obchodního vztahu, ale tento obchodní vztah neukončit. Přičemž pojem obchod dle § 4 odst. 1 AML zákona se váže k majetku klienta a k nakládání s ním bez ohledu na to, zda jde o nakládání pasivní, či aktivní, a bez ohledu na směr toku majetku. Rozsah neuskutečnění obchodu tak bude záviset na povinné osobě a její postup se bude odvíjet od okolností každého případu.

Povinná osoba ovšem popsany manévrovací prostor nemusí využít. Ihned poté, co jí klient neposkytne součinnost, může ukončit obchodní vztah nebo odmítnout uskutečnit obchod.

Z hlediska součinnosti při kontrole klienta činí někdy v praxi potíže vztahy, kdy je klientem povinné osoby notář či advokát (čili jiná povinná osoba), který jedná za svého klienta při úschově jeho majetku nebo při jiném nakládání s tímto majetkem a je při tom vázán povinností mlčenlivosti. K této problematice vydal FAÚ stanovisko.²⁹

Situace, kdy se klient odmítá podrobit kontrole klienta, každopádně mohou představovat **podezřelý obchod** ve smyslu § 6 odst. 1 písm. j) AML zákona. Nejedná se ovšem o obligatorní podezřelý obchod (na rozdíl od § 6 odst. 2 AML zákona). To znamená, že povinná osoba musí na svou odpovědnost zvážit, zda daná situace dosahuje intenzity podezřelého obchodu, či nikoli. Vyhodnotí-li konkrétní odmítnutí se podrobení kontrole jako podezřelý obchod, musí – stejně jako v případě každého jiného podezřelého obchodu – podat FAÚ **oznámení podezřelého obchodu** podle § 18 AML zákona. Jsou-li naplněny podmínky stanovené v § 20 AML zákona, musí povinná osoba použít institut **odkladu splnění příkazu klienta**.

3. Uchovávání informací a údajů získaných při kontrole klienta

K naplnění účelu AML zákona slouží kromě dalších opatření také **povinnost uchovávat údaje povinnou osobou** stanovená v § 16 AML zákona.

Povinná osoba má v návaznosti na prováděnou kontrolu klienta povinnost zjištěné a zaznamenané informace uchovávat po zákonem stanovenou dobu, přičemž rozsah uchovávaných informací taxativně vymezuje § 16 odst. 1 a 2 AML zákona. **Pouze ve vztahu k opatření kontroly klienta se jedná o tyto informace:**

- 1) Informace a kopie dokumentů získané v rámci kontroly klienta.
- 2) Záznamy o veškerých krocích uskutečněných v rámci kontroly klienta, včetně informací o případných obtížích souvisejících s těmito kroky.

²⁹ Dostupné na: <https://www.financnianalytickyrad.cz/stanoviska-fau.html>.

- 3) Záznamy o postupu při posouzení a stanovení rizikového profilu klienta, včetně volby odpovídajících opatření užitých vůči klientovi a při posouzení skutečností souvisejících s podáním oznámení o podezřelém obchodu.
- 4) Dokumenty odůvodňující výjimku z kontroly klienta podle §13a AML zákona.
- 5) Údaje a doklady o obchodech spojených s povinností identifikace.

Následně AML zákon vyžaduje, aby povinná osoba uchovávala výše uvedené údaje způsobem a v rozsahu, který **zajistí průkaznost jednotlivých obchodů a postupů s nimi spojených**. Cílem je zajistit **rekonstruovatelnost** průkazným způsobem. Je třeba mít zaznamenáno kdo, kde, kdy a jak získal příslušné informace a dokumenty a následně je třeba opatřit i záznam o jejich vyhodnocení. Podrobná **pravidla pro zachování rekonstruovatelnosti stanoví § 18 AML vyhlášky**, a to nejen ve vztahu ke kontrole (a identifikaci) klienta, ale taktéž k procesu posouzení a stanovení rizikového profilu klienta, volby odpovídajících opatření užitých vůči klientovi či posouzení související s podáním oznámení o podezřelém obchodu.

S uchováváním informací souvisí i jejich uložení, které je nutné zajistit tak, aby nemohlo dojít k jejich znehodnocení a aby tyto informace byly na žádost kompetentních orgánů dostupné v přiměřené časové lhůtě.

Lhůta pro uchování informací a dokumentů je stanovena na dobu **10 let**, přičemž tato lhůta se pro výše uvedené údaje počítá následovně:

- Údaje uvedené pod body 1 až 4:
 - Pro obchody mimo obchodní vztah: **lhůta se počítá od uskutečnění obchodu.**
 - Pro obchody v rámci obchodního vztahu: **lhůta se počítá od ukončení obchodního vztahu s klientem.**
- Údaje pod bodem 5:
 - Pro obchody mimo obchodní vztah: **lhůta se počítá po uskutečnění obchodu.**
 - Pro obchody v rámci obchodního vztahu: **lhůta se počítá od ukončení obchodního vztahu s klientem.**

Určení počátku běhu lhůty určuje § 16 AML zákona v odst. 5. Lhůta pro uchovávání údajů se vždy počítá od kalendářního měsíce, který následuje po měsíci, ve kterém byl uskutečněn poslední úkon obchodu známý povinné osobě.

Z výše uvedeného vyplývá, že AML zákon rozlišuje, zda se jedná o jednorázový obchod nebo obchod realizovaný v rámci obchodního vztahu. U obchodního vztahu se počátek běhu desetileté lhůty vždy váže na jeho ukončení, tudíž lhůta počíná běžet vůči všem obchodům provedeným v rámci takového vztahu ve stejný okamžik.

Např. pro obchodní vztah s klientem, který byl uzavřený v roce 2010 a ukončený v lednu 2020, platí, že lhůta pro uchování údajů o všech obchodech realizovaných v období 2010–2020 počíná běžet ve stejný okamžik, a to od 1. února 2020 a skončí 31. ledna 2030.

Část třetí – Zesílená kontrola klienta

I. Obecně

S ohledem na mezinárodní požadavky v oblasti AML/CFT zavedla novela AML zákona s účinností od 1. ledna 2021 ve svém ustanovení § 9a zcela nový institut zesílené identifikace a kontroly klienta, v angličtině označované jako „Enhanced Customer Due Diligence (ECDD)“.³⁰

II. Kdy ji aplikovat

Opatření zesílené identifikace a kontroly klienta je třeba ze strany povinných osob aplikovat ve dvou situacích:

- 1) V případě, kdy **na základě vlastního hodnocení rizik povinné osoby (podle § 21a AML zákona) představuje klient, obchod nebo obchodní vztah zvýšené riziko ML/TF.**
- 2) Vždy
 - a) **při vzniku a v průběhu obchodního vztahu s osobou usazenou ve vysoce rizikové třetí zemi,**
 - b) **před uskutečněním obchodu souvisejícího s vysoce rizikovou třetí zemí,**
 - c) **před uskutečněním obchodu nebo při uzavírání obchodního vztahu s PEP**
 - d) **v případech vyjmenovaných v § 9 odst. 3 a 4 AML vyhlášky, což platí pouze pro povinné osoby podléhající AML vyhlášce.**

Hodnocení rizik (fakultativní)

Povinná osoba uplatňuje opatření zesílené identifikace a kontroly klienta v případech, které si sama ve svém hodnocení rizik vyhodnotí jako případy zvýšeného rizika (k pojmu „rizikové faktory“ viz část druhá, bod III. tohoto metodického pokynu).

V praxi se může např. jednat o situaci, kdy stávající klient – fyzická osoba se středním rizikem ML/TF otevře u povinné osoby nové účty (včetně devizových) či aktivuje jiný produkt nebo službu nabízenou povinnou osobou pro právě založený svěřenský fond, k němuž má tato fyzická osoba zřejmou vazbu. Jelikož svěřenský fond je povinnou osobou hodnocen jako vysoce rizikový klient a jeho provázanost na tuto fyzickou osobu je zřejmá, dojde ke zvýšení rizikového profilu i u této fyzické osoby, a to ze středního na vysoce rizikový. V této souvislosti pak rozsah navazujících opatření zesílené kontroly klienta může mimo jiné konkrétně zahrnovat zvýšený monitoring a analýzu obchodů obou klientů (fyzické osoby i svěřeného fondu) a zjišťování účelu obchodů a zdrojů majetku, jehož se obchody týkají, včetně využití nezávislých zdrojů pro ověřování těchto informací.

³⁰ Avšak AML vyhláška upravuje institut zesílené kontroly klienta déle.

Vysoce rizikové třetí země (obligatorní)

Povinná osoba uplatňuje opatření zesílené identifikace a kontroly klienta v případech, kdy obchod nebo obchodní vztah souvisí s vysoce rizikovou třetí zemí. Souvislost s vysoce rizikovou třetí zemí je dána v případě jakéhokoli napojení obchodu, resp. obchodního vztahu nebo transakce, na vysoce rizikovou třetí zemi. Souvislost může být dána jak prostřednictvím osoby klienta (např. trvalý nebo přechodný pobyt v takové zemi), tak prostřednictvím předmětu obchodu (např. předmět obchodu pocházející z takové země, finanční prostředky zasílané z/do takové země) či jakoukoli jinou vazbou na takovou zemi. Pojem „související“ je tak třeba interpretovat v co nejširším možném významu, tedy aplikovat institut zesílené identifikace a kontroly klienta při každém obchodu (při němž vzniká povinnost identifikace, resp. kontroly klienta), který se jakýmkoli způsobem „dotýká“ vysoce rizikové třetí země, a tedy jakýmkoli způsobem s takovou zemí souvisí.

Za splnění uvedených podmínek (po jejich konkretizaci a uzpůsobení potřebám konkrétního typu povinné osoby) pak povinná osoba v rozsahu potřebném k účinnému řízení zjištěného rizika ML/TF nad rámec opatření uplatňovaných při identifikaci a kontrole klienta provede alespoň opatření uvedená v § 9a odst. 3 písm. a) až d) a f) AML zákona.

Příklad: Fyzická osoba, která pochází z vysoce rizikové třetí země uvedené na seznamu EU/FATF, přijde na pobočku povinné osoby (finanční či úvěrové instituce) s požadavkem vložit na účet vedený u této povinné osoby částku vyšší než 1 000 EUR. V takovém případě je třeba uplatnit institut zesílené identifikace a kontroly klienta a nad rámec „standardní“ identifikace a kontroly klienta získat další informace o zdroji peněžních prostředků a jiného majetku klienta, účelu vkladu a ověřit získané dokumenty nebo informace z více důvěryhodných zdrojů, a dále provést jiná opatření stanovená ve vlastním systému vnitřních zásad a hodnocení rizik specifikovaná s ohledem na povahu povinné osoby a její činnost.

PEP (obligatorní)

Povinná osoba uplatňuje opatření zesílené identifikace a kontroly klienta před uskutečněním obchodu nebo při uzavírání obchodního vztahu s PEP. PEP jsou specifickou skupinou klientů, kteří mohou představovat potencionálně zvýšené riziko ML/TF. Této skupině a opatřením vůči nim uplatňovaným je věnován Metodický pokyn FAÚ č. 7.

K interpretaci některých pojmů

V kontextu ustanovení § 9a odst. 2 písm. b) je AML zákona a § 9 odst. 4 písm. a) AML vyhlášky, jež vážou zesílenou identifikaci a kontrolu klienta na okamžik před uskutečněním obchodu souvisejícího s vysoce rizikovou třetí zemí, je třeba pojem „obchod“ vnímat:

- jako transakci související s vysoce rizikovou třetí zemí, která je součástí obchodního vztahu, který do té doby s vysoce rizikovou třetí zemí nesouvisel (např. pokud je v rámci takového obchodního vztahu učiněna platba do vysoce rizikové třetí země) a
- jako jednorázový obchod související s vysoce rizikovou třetí uskutečňovaný mimo jakýkoli obchodní vztah.

V obou případech je třeba uplatnit opatření zesílené identifikace a kontroly klienta.

U uplatňování opatření zesílené identifikace a kontroly klienta „v průběhu obchodního vztahu“ není periodicita uplatňování těchto opatření AML zákonem výslovně stanovena a je tak ponechána na uvážení povinné osoby; je však vhodné dodat, že není třeba aplikovat

opatření zesílené identifikace a kontroly klienta při každém obchodu realizovaném v rámci tohoto obchodního vztahu, zejména pokud se jedná o obdobný typ obchodu (výše částky, příjemce platby, periodicita apod.).

III. Opatření zesílené kontroly klienta

K tomuto institutu je třeba přistupovat tak, že se nejedná o samostatný institut, nýbrž o dílčí, specifickou součást standardní identifikace a kontroly klienta. Povinná osoba tudíž musí zároveň splnit i požadavky standardní identifikace a kontroly klienta.

Konkrétní opatření zesílené identifikace a kontroly klienta jsou uvedena v § 9a odst. 3 AML zákona, resp. § 9 odst. 2 AML vyhlášky, přičemž rozsah provádění těchto opatření je nutno provést **alespoň v rozsahu stanoveném § 9a odst. 4 AML zákona, resp. § 9 odst. 1 AML vyhlášky**. V každém případě zde však platí, že povinná osoba uplatňuje opatření zesílené identifikace a kontroly klienta v rozsahu potřebném **k účinnému řízení zjištěného rizika ML/TF**, není tak třeba uplatňovat všechna vyjmenovaná opatření (některá z nich z povahy věci ani na všechny situace aplikovat nelze).

Stejně jako u standardní kontroly klienta i zde platí, že povinná osoba musí mít o klientovi dostatek informací, aby se sama (byť nevědomě) nepodílela na protiprávní činnosti takového klienta.

Dalším opatřením k účinnému řízení rizik může např. být.³¹

- *Stanovení limitů pro množství zrealizovaných transakcí klienta.*
- *Povolení provést pouze určitý typ transakcí nebo plateb.*
- *Povolení provést pouze transakce do určitých zemí nebo určitým příjemcům.*
- *Provedení transakce pouze při doložení relevantní dokumentace.*
- *Provedení transakce po schválení ze strany povinné osoby.*

Nedílnou součástí zesílené kontroly klienta je **pravidelný a zesílený monitoring obchodního vztahu a obchodů v jeho rámci**. Stejně jako u standardního monitoringu obchodního vztahu je cílem povinné osoby zachytit vybočující transakce³² (blíže viz část druhá, bod V. tohoto metodického pokynu), tedy potencionálně podezřelé obchody, které povinná osoba následně oznámí FAÚ.

Zesílený monitoring obchodního vztahu může např. představovat:

- *Častější kontrola transakcí.*
- *Hlubší kontrola transakcí (např. ověření informací z většího počtu nezávislých zdrojů).*
- *Snížení (zprísnění) limitu (tj. nejnižší hodnoty transakce) pro kontrolu transakce.*

³¹ Pokud to nevyklučuje zvláštní zákon, např. zákon o platebním styku (č. 370/2017 Sb.).

³² Podle § 9 odst. 5 AML vyhlášky musí povinné osoby podléhající AML vyhlášce v rámci svého systému vnitřních zásad stanovit kritéria k určení, kdy se jedná o nestandardní obchod nebo způsob obchodování [ve smyslu § 9 odst. 4 písm. c) AML vyhlášky] a zavést a uplatňovat pravidla a postupy k identifikaci takových obchodů a způsobů obchodování. U těchto nestandardních obchodů nebo způsobů obchodování se musí vždy uplatnit zesílená kontrola klienta.

- *Vyšší frekvence pravidelného monitoringu.*
- *Namátková kontrola transakcí mimo rámec pravidelného monitoringu.*

Část čtvrtá – Zjednodušená kontrola klienta

I. Obecně

Zjednodušená kontrola klienta v angličtině označovaná jako „Simplified Customer Due Diligence (SCDD)“ představuje nejnižší úroveň kontroly, která může být provedena ve vztahu ke klientovi za účelem získání a ověření informací souvisejících s rizikem legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Tato zjednodušená forma AML opatření přichází v úvahu pouze za předpokladu, že **existuje nízké riziko ML/TF** u poskytovaných služeb a produktů ze strany povinných osob a u klienta samotného. Proto tento institut s sebou nese zvýšené nároky jak na hodnocení rizik provedené danou povinnou osobou, tak na jeho dokumentaci.

Zjednodušená kontrola klienta nepředstavuje výjimku z provádění kontroly klienta, ale jedná se o přizpůsobení jejího rozsahu a četnosti nízkému riziku ML/TF. Rozsahem je méně nejen množství vyžadovaných informací, ale např. i způsob jejich opatřování a rozsah jejich ověřování, přičemž stále platí, že v souladu s § 8 odst. 9 AML zákona jsou **informace** získané z kontroly klienta povinnou osobou **kontrolovány ve vztahu k jejich platnosti a úplnosti** a jejich rozsah by měl být dostatečný k účinnému řízení rizik.

Ustanovení § 13 odst. 2 písm. b) AML zákona nově vymezuje, že i v rámci zjednodušené kontroly klienta musí povinná osoba **zjišťovat stanovené informace**, a to mimo jiné:

- zda je **klient nebo osoba za něj jednajícím PEP**,
- zda jde o **osobu, vůči níž jsou uplatňovány mezinárodní sankce**,
- **kdo je skutečným majitelem** v případě klienta PO nebo uspořádání bez právní osobnosti.

Časové hledisko (tj. okamžik aplikace zjednodušené kontroly klienta) by měla mít povinná osoba vždy zdokumentováno a podloženo, tj. v daný okamžik by měla existovat prokazatelně nízká rizikovitost ML/TF u takového klienta, produktu, obchodu a obchodního vztahu.

Např. v případě nízkorizikového klienta může být postačující, aby:

- *mezi prováděním dílčích kroků průběžné kontroly klienta proběhlo delší časové období,*
- *nebylo vyžadováno předložení dalších dokumentů dokladujících rozhodné skutečnosti nebo*
- *nemusí být prováděno tak extenzivní vyhledávání ve veřejně dostupných zdrojích.*

Obchodní vztah s klientem, který je povinnou osobou kontrolován v tomto režimu, **by však měl zůstat průběžně monitorován**, aby bylo zajištěno odhalení a následné oznámení podezřelého obchodu a provedení řádné kontroly klienta v budoucnu, případně přesunutí klienta do rizikovější kategorie. Podstata tohoto zjednodušeného postupu tak neznamená rezignaci na identifikaci a kontrolu klienta, jejichž základní prvky zůstávají stále zachovány.

II. Kdy ji lze aplikovat

Zjednodušená kontrola klienta je spolu se zjednodušenou identifikací klienta upravena v § 13 AML zákona. Zákon prostřednictvím tohoto ustanovení umožňuje povinným osobám provádět zjednodušenou kontrolu klienta u těch kategorií klientů, obchodních vztahů, produktů nebo obchodů, kde je nejen potenciálně **nižší riziko zneužití pro ML/TF**, ale jsou kumulativně splněny i tyto tři zákonné požadavky uvedené v odst. 1:

- 1) **Tato nižší rizikovost musí být řádně odůvodněna v hodnocení rizik, které povinná osoba vypracovává podle § 21a AML zákona** – na základě vlastního hodnocení rizik si povinná osoba identifikuje, které produkty, poskytované služby a klienty považuje za nízkorizikové, což zajišťuje, že je toto hodnocení šito na míru konkrétní povinné osobě. Zákon vyžaduje, aby toto hodnocení nízkorizikovosti bylo řádně odůvodněno, což mimo jiné umožní jeho přezkoumatelnost ze strany kontrolního orgánu.
- 2) **Tyto kategorie nejsou označeny jako rizikové v národním hodnocení rizik** – Česká republika je povinna na národní úrovni vypracovat písemné hodnocení rizik, které je aktualizováno každé 2 roky, a které je určující pro povinné osoby při vlastní identifikaci a hodnocení rizik.
- 3) **Nejsou naplněny podmínky pro provedení zesílené identifikace a kontroly klienta** – tyto podmínky stanovuje § 9a odst. 1 a 2 AML zákona, resp. § 9 odst. 3 a 4 AML vyhlášky.

Pokud jsou podmínky pro zjednodušenou identifikaci a kontrolu klienta naplněny, povinná osoba má při jejím uplatňování ze zákona nastavený minimální standard, který musí dodržet. Minimálně tyto úkony musí v souladu s § 13 odst. 2 AML zákona povinná osoba provést:

- 1) **Ověřit a zaznamenat**, tj. provést dokumentaci, **že došlo ke splnění všech výše uvedených zákonných podmínek** stanovených v § 13 odst. 1 AML zákona **pro uplatnění tohoto institutu**.
- 2) **Vhodným způsobem zjistit a zaznamenat tyto informace:**
 - Identifikační údaje klienta a osoby jednající za klienta.
 - Zjistit, zda nejsou tyto osoby PEP nebo zda vůči nim nejsou uplatňovány mezinárodní sankce.
 - Zjistit totožnost skutečného majitele klienta a ověřit ji z důvěryhodných zdrojů.
 - Zjistit, zda skutečný majitel není PEP nebo osobou, vůči níž ČR uplatňuje mezinárodní sankce.
- 3) Provést **další úkony** v rámci identifikace a kontroly klienta, a to **v rozsahu potřebném k účinnému řízení rizik**.

Dále platí, že v souladu s § 8 odst. 9 AML zákona musí povinná osoba **kontrolovat důvodnost** zjednodušené kontroly klienta, tzn. ujistit se, zda stále trvají podmínky pro její aplikaci, a zaznamenávat změny takového stavu.

III. Kdy ji nelze aplikovat

Zjednodušenou kontrolu klienta (stejně jako identifikaci) není možné použít či v ní pokračovat v **případě, že jsou zde pochybnosti o splnění podmínek pro její provedení.**

Dalším důvodem je **zjištění**, že klient, osoba jednající za klienta nebo skutečný majitel je **PEP** anebo **se jedná o osobu, vůči níž jsou uplatňovány mezinárodní sankce.**

Její aplikace je také vyloučena při **existenci jiných faktorů spojených s vyšším rizikem ML/TF.**

Pokud povinná osoba uplatňuje zjednodušenou kontrolu klienta a nastanou mimo jiné výše uvedené skutečnosti, mělo by dojít k přehodnocení ML/TF rizika a k aplikaci vyšší úrovně kontroly klienta, případně k přijetí dalších AML/CFT opatření, vyžaduje-li si to případ.

Část pátá – Závěrečná ustanovení

Tento metodický pokyn nabývá účinnosti dnem 1. března 2021.

Ing. Libor Kazda
ředitel